

(המשך מעמוד 77)

תוצאות ישירות גם בעולמם של אנשי המדע והמחקר.

ארה"י שפינוזה ואיינשטיין. הש" קפתו של איינשטיין עסקה בכיסופים להר-מוניה, ובשנות ה'30 הוא הסתמך יותר ויותר על שפינוזה, או אם לצטט את דברי קורנליוס לאנצ'וס: הפילוסופיה הי קוסמית (של שפינוזה) היתה קרובה כל כך לליבו של איינשטיין. קיים סיפור על פגישתם של הפיזיקאי (ממפצחי האטום) נילס בור ואיינשטיין, שהגיע למחלוקת היתולית בנושא הדטרמיניזם, "לצד מי היה שפינוזה מתייבב אילו חי בימינו?" כאשר נשאל איינשטיין על-ידי רב יהודי אם הוא מאמין באלוהים, השיב: "אני מאמין באלוהיו של שפינוזה, המתגלה בהרמוניה של כל הבריאה, ולא באלוהים המטרודבורגם ובפעולותיהם של אנשים." וב"מיסגרת בחדרו היה כתוב: "אלוהים מרחיב, אבל לא מרעע". ראוי להעיר, כי איינשטיין שאב משפינוזה עזר רוח חובב רגש הנכאים והבדירות שהטילו עליו אימי המאה ה'20. ציטוט נוסף מאיינשטיין ה"שפינוזאי: "לעולם לא אאמין כי אלוהים משחק בעולמו בכיפיה".

הפרקים בהם מתאר פויר את המשך חייו של איינשטיין — סוף מילחמת-העור לם הראשונה והלאה — עוסקים בבדידותו המזוהה של אדם, שהוא משכמו ומעלה, הנילכד במילחמה הבלתי נימנעת שבין הדורות.

אסכולת קופנהגן. באותה מידה שבה טיען פויר, כי תורת איינשטיין מצאה את בסיסה הראשונה בתורתו של ארנסט מאך, הוא בא ומציג בפרק מקורות חב"ר חיים, מקורות בני דורם ומקורות פילוסופיים של תורת הקוואנטים את הנוחנות של אסכולת קופנהגן, ובראשה נילס בור, באקסטיטנציונליזם הדתי של פרן קירקגור, תוך שהוא מתאר את קופנהגן של ראשית המאה כבעלת תכונות משותפות רבות עם ציריך. אלא שמעבר לקירקגור מוסיף פויר תגלית — ספר בשם הרפת קאותו של סטודנט דני, מאת פאול מר"ן, שהשפיע על נילס בור וחבריו, למי רות שראה אור בראשית המאה ה'19. ע"ל לם הויכוחים הפתוחים שבו קסם לדמיננס של מדעני קופנהגן הצעירים.

הבחירה החופשית בנוסח קירקגור, מבי" אה את פויר לתאר את בור במילים אלה: "הדגם הקורקטוריאני חדר בה עמוק למח" שבתו של בור, עד שתיאר את האטום כמעביר ממצב נייח למשנהו כאילו יש לו 'בחירה חופשית' בדומה לאדם הבוחר לו קפיצות איכותיות משלב לשלב...". הצגה מאוד תרבותית ובלתי מקובלת במי דעים — הצגה שיש לה חלק, מן הסתם, בטענות היסוד של פויר, ההופכות את סיפרו זה, איינשטיין ובני דורו, לספר מרתק, גם בעיני אלה שאינם אמונים ובקאים במושגי עולם המדע, אך עוסקים בשאלות ובבעלימם הרמים שהמדע המודרני העמים על שכם האנושות. שאלות שההומאניזם של המאה ה'20 טרם השכיל למצוא להן פיתרון כלשהו. הכימעט ע"י מותים שבין שפינוזה של איינשטיין לבין קירקגור של בור — ומרד היצירה של בורא המאה ה'20 — הפוכים את הספר הזה לאחת מהתנויות הכתובות המרתקות ביותר שראו אור בעברית בשנים האחרונות. כל מטרחה של רשימה זו, לגרות את הקוראים לרכוש ספר זה ולהעבור חוויה יוצאת-דופן, שיש בכוחה להעניק לקורא הישראלי ממד היסטורי אמיתי.

מקור

שער אפיקורסות

יהושע בר-יוסף, למרות רשימותיו המאדימניות בדיעות אחרונות, נחשב בעיני כותב שורות אלה לאחד מבכירי העורכים בספרות העברית והישראלית. עבר קטומה, שראה אור באחרונה במת דורה מתודשת, אנשי בית רימון, אם ה"ב" נות ועוד ספרים רבים שלו, קבעו את ברי יוסף ככותב-המימון של הספרות העברית. בימים אלה פירסם בר-יוסף נובלה קטנה ממדים ורבת איות, תחת הכותרת אהבת

נפש * גובלה זו מעידה, כי טרם נס ליחו של סופר מעולה זה.

אהבת נפש עשויה ותפורה על פי כל כללי הכתיבה, ויהושע בר-יוסף עומד גם עומד בהם. הפתיחה מספרת: "כל ימי אני כותב למען הפרנסה. אני סופר פת"ם כעל קולמוס מהיר זה שלושים השנים שנה, דהיינו משנתי החמש-עשרה. אני כותב מזוזות ופרשיות ל"תפילין ומזכר ליצואנים השולחים תוצר" תי לארצות-הברית ואני מתפרנס בכבוד וברוח... וממשיך בעל הדבר ומספר: "אני משלם מס-הכנסה אפילו לא פרו" מה שחוקה. סופר-פת"ם מסכן הגר ב"מאה-שערים אינו בגדר אורה ראוי לתש" לום מיסים כעניי פקודי השוממה...". אלא שאשרקה, גיבורו של בר-יוסף, חי חיים כפולים: "התקנתי לעצמי לכפר חדר מיוחה, בו אני כותב לצרכי פרנסה ובו אני קורא להנאתי ספרים האסורים בקריאה... יש לי ספרייה הגונה למדי בפילוסופיה, מאפלטון עד וייטהאד. אני קונה בקביעות ירחוני כבדרי-משקל ב"אנגלית...".

אשרקה, דור שלישי בירושלים, מתור אר בדי בר-יוסף בעברית טהורה, נקיייה מסייגים, בלא התחמקות, תוך שהוא לוכד את לב הקורא ומרתק אותו מראשית הנובלה ועד לתומה. זאת למרות טעות דפוס תמורה ביותר, בעמודים 17 ו-19, שבהם הקטע, "בשנים האחרונות ניסיתי לשבור את הקרח" חוזר על עצמו. טעות שאינה יאה להוצאת ספרים מכובד

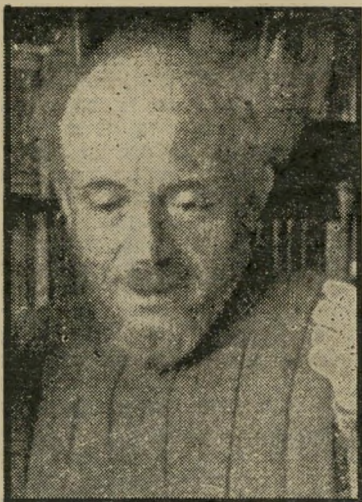
ד"ר כמו הקיבוץ המאוחד. כמו סימפוניית הפתעה מוליך סיפור הנובלה את הקורא אל עולמו ונפשו של המספר, המעיד על עצמו, כי דתיותו היא מסווה של נוחיות ושמרנות. הוא חי ב"תחומי הגויים של מאה-שערים. חייו הם חיים כפולים — המולידים אצל הקורא את האשליה, כי בפיצול זה עוסק המחבר וחי הגיבור. פיצול, שאותו מנסח אשרקה במילים: "הגעתי לאיוו פשרה מתקבלת על הדעת עם הכפיכה שלי". ומייד לאחר מכן הוא מתחיל להרצות על ההבדלים במינהגי לבוש דתיים שבין ירושלמים, גלוצאים וטבריאנים.

אותה פשרה מתקבלת על הדעת עם הסביבה מתבטאת בכך שאשרקה, "רוצה להיות חופשי בשעות אחר הצהריים למשחק שחמט וכשעות הערב והלילה יהושע בר-יוסף — אהבת נפש; סידרת 10x17 בעריכת מנחם פרי; הוצאת סימן קריאה והקיבוץ המאוחד; 95 עמודים (כריכה רכה).

לקריאת הספרים האהובים, מבלי ש" יסתיר את המהפך שחל בנפשו. והוא מעיד על כך: "גיליתי לה, לאשתי, את כל הקלפים כבר בשנת השלישית לנישואינו. אמרתי לה שאיכרתי את אמנותי, אלא שאני מוכן לשמור על מיסגרת" ואשתו החסודה למדת לחיות עם המצב הלא רגיל לתושב מאה-שערים, בעוד אשרקה שולח אותה לרופאים, "כדי לקבל מהם אמצעי-מינעה להריון..." ש" אינם מקובלים בשכונות אלה.

תיאור חי המין של בני הוג הוא על גבול הפיקסקה הספרותית הפרודיה מתוך החיים (ראה: ציטוטון). אלה משרתלים במלואם בניכורו של אשרקה מה"עולם הטוב אותו, למרות מחזורי העמל" דת הפנים שלו. בשכונה, בהליכה לתפי" לה בכותל-המערבי, ואפילו בין חבריו ל"משחק השחמט, שאינם דתיים.

ואחרי מחצית הסיפור, כמו מונחת לה

יהושע בר-יוסף

כותל המזרח של הסיפרות הישראלית

פצצת זמן, בדמותו של "חותני פייברש", המגיע יום בחיר לביקור-פתע, ומבקש מהמספר שילמד את גיסו הצעיר, בן ה"15 הנצא, "שנאחו כמון דיבוק של ציור אותיות ופרצופים... שאלמדו מלאכת ה"סופרים...". ומייד ברור לאשרקה, כי "מן הרגע שתפסתי מונתו של פייבש לשלוה אלי את הנא שילמד אצלי מלאכת

מין חרדי

מערכת יחסים מיניים בין שני בני-יוג במאה-שערים — היא עקרת-בית והוא סופר פת"ם — מתאר יהושע בר-יוסף בסיפרו הנהדר אהבת נפש. על מעט ממערכת יחסים זו ניתן ללמוד מהציטוט בטור זה:

...מעולם לא ראיתי אותה במערומיה. גם כשישנו בסאלון, אני במיטה שליד הקיר הימני והיא במיטה ליד הקיר השמאלי, לא היתה מתפ"שת בנוכחותי. תמיד היתה מתפשטת בחשכה ליד המיטה שלה. כתונת הלילה שלה לא גילתה יותר ממה שגילתה שימלתה ביום. היא מקפידה על גיזוז עשרה עד עצם היום הזה..."

... (בליל הנישואין) התפשטתי לאיטי ולא הפניתי מבט כלשהו לעבר מיטתה. לאחר שנשארת עומד בגופי ובתחתונים א ידעתי מה לעשות עם עצמי. ידעתי שעלי לעבור למיטתה לקיים את המצווה. אך רגלי כמו נשתתקו ונסמרו לריצ"פה... הלכתי למיטתה. היא הרימה את השמיכה כדי לפנות לי מקום עלייתה. כתונת הלילה שלה היתה מופשלת כלפי מעלה, ובאור המזדומם ראיתי בטן עגולה ושני גלילי שוק. מניה וביה הגעתי לקישוי אבר. משנשכבת עלידה החזיקה בי היטב וחיפשה את פי לנשיקה. היא נישקה לחוטמי ולקניני. מניה וביה עליתי עליה. היא מיסקה רגליה. משחררתי לאט לתוכה פרצה בזעקה קלה. קרעתי את בתוליה בדחיפה הראשונה. מיד לאחר מכן החלה לטטל בטנה מעלה מטה ולצדין והפנים שלה, שהיה יבש, החל מתרסס וחולך. מיד התחלתי אני מכניס ומוציא, והיא נאחזה בי בחוזקה, ממש חשתי בציפורניה גבני, והחלה גונחת ולוחשת: עוד! עוד! ככה! חזק יותר! חזק, חזק... ואני דחקתי ודחקתי בכל עוצמת התנועה של גופי, והיא נחבטה בתוך תוכה ונשארה שוכבת בלא תנועה... על כל פנים מן הלילה הראשון שלאחר החופה עד עצם היום הזה אני מרגיש רק כממלא חובה בחיי האישות שלי... למזלי נקבע בנייני כמאליו, שאני בא אל ריזול רק בליל שבת. מכיוון שכשבוועים בחודש הוא אסור רה עלי כנידה, הרי מוטל עלי למלא חובתי האישית רק פעמיים בחודש. הסדר זה אינו מכביד עלי במיוחד. אני ממלא חובתי כראוי, וריזול מגיעה על פי רוב פעמיים שלוש בשעת מעשה ליד התפרקות של גניחות הלאה וחבטת ידועה...

...לאחר שקראתי בספרים על ענייני המין, נתגלה לה שללא ידיעה ובלא כוונה הייתי עושה כל אופן שנים מה שנדרש מגבר לעשות כדי להביא את האשא ליד אורגאזם. אילו ריזול היתה קוראת כמוני באותם ספרים-טריפה, היתה בוודאי מבטלת כלאחריד, "כל אותן שניות"; ואילו בא מי שבא ואומר לה שבגלל האורגאזמים שלה פעמיים בחודש היא השלימה עם כל שגור נותי, היתה צוחקת לו לאותו אדם ישר בפרצומו. השגות של מטורף!...

בחטף

השיעור הישראלי

● בדיחת-השנה של הספרות העברית מתרחשת בירושלים, ועוסקת בבית-הסופר ע"ש חיים הזו. על הימבנה המצוי ב"עיר-העתיקה, מיבנה שלא השכיל להפוך מרכז תרבותי לשמו, מתנוסס באחרונה שלט מטעמה של העירייה. והשלט אומר: זיירותו סכנת התמוטטות ● סופר נודע העומד לבקר בארץ בחודש הבא הוא הר סופר הגרמני המצויין זיגפריד לנץ, שספריו שיחת העיר, המופת והשיעור הגרמני ראו אור בעברית. לנץ, הנחשב כיום כחשוב שבין סופרי גרמניה, ורבים רואים את יצירותיו כעולות על אלה של היינריך בל וג'ינתר גראס, בישר לידידים שיש כוונתו לשלב בסיפור הבא תיאורים מישראל. האם יקרא לנץ לסיפ" לו הבא השיעור הישראלי — לאלוהי ה"ספרות פתרוניס ● ההיעדרות המופגנת של משוררי השנתון סימן קריאה המוערב שגערך בצוותא לכבוד צאת סיפרו החדש של לנץ ז'ן, משמשת סימן למילח" מות הספרות העברית, ציפורי-שיר לוח" שות. כי עיקר המאבק בספרות העברית בשנת תש"ם יתנהל מצד משורריש ראי" שית שנות ה'50, המתכוונים להעמיד את משוררי שנות ה'60 בקרן זווית המיועדת להם בהיכל ו"רה העברית. לדעת רבים עשוי גורל המערכה המשורית הזור להיג"זר במהרה — תוך עשיית סדר בשירה העברית בעשור הנוכחי ●

הסופרים התהיל לבי מפרפר בי באיוו ציפיה של שימחה משונה. מאו ברי המצוה שלו חשתי שאני אהב את הנער אהבת נפש. בעצם לא ידעתי מה סיבה של אותה אהבה, אך הייתי שטוף מין עונג משונה כשהייתי נמצא בקירבתו... אהבתי לשמוע את קולו. אהבתי להסתכל בתנועות פרצופו הרך והעדן. אהבתי להרגיש את עצם נוכחותו בחדר אחד אתי. וכאשר יכולתי ללפף את לחיו ב"הזדמנות נאותה, מתקבלת על הדעת, הית עצם המגע מעביר דרך האצבע עד לחוט השדרה שלי מין זרם של עונג... הפ" תכלתי מן הצד בנופו הנערי הרזה. לברוש היה בגדים ארוכים כדרכם של בני-ישי"בה אירוקים והכל מכוסה בלבוש. אף על פי כן הציץ דמוני בגוף העירום שמת"חת לבגדים תוהה על תנועת האיברים ותנוחתם, מנסה לתפוס את החימוקים ה"מעוגלים, ומתפכח כבהלה מעצם הניס"יון. בפעם הראשונה בימי חיי הרגשתי ככך שמיימי לא הסתכלתי בצורה כזאת על נערה או אשה כלשהי, לא בימי בחרותי ולא לאחר שנישאתי. אף על פי כן לא השריעה התפתחות זו להרגשת ההתעלות שבי..."

אשרקה מתייסר, עד שלבסוף הוא נוסע לנח כמה ימים בתל-אביב, לנח לעצמו את המצב: "מה בדיוק אני ר"צה? כלום אני משתוקק למשכב זכר עם נערים בני ארבע-עשרה ששיעשרה? התמונה של משכב זכר עדיין לא נכנסה אפילו לתחום דמויני. וכשאני מנסה לדמיין אותה כפועל ממש, הריני נתקף פלידה ואפילו כחילה ממנה..."

בשובו לירושלים ממשיך אשרקה לו-מר לעצמו: "אני אהב את הנא אהבת נפש" אך מסיים את הנובלה במילים: "אלא שההגיון הארוך שכי מונע. פרו" של עין-הרדת המרומה. הוטל בי ארס כאמצעות אותם ספרים פסולים, ואני מזרקל כל כולי ללא תקנה..."

אהבת נפש של יהושע בר-יוסף הוא, לדעתה, הספר המקורי הטוב ביותר ש"ראה אור בשנה האחרונה. הוא פשוט, טהור ומעולה. אלא שהיושע בר-יוסף, שזיקנתו לא ביישה את עלומיו, נודע ב"אומץ ליבו הספרותי. שעורר שעורריות כה רבות בשנות ה'40 וה'50 — שערוריות אלה ימנעו ממנו את ליגת פרסי הספרות. ברנר ו/או ביאליק וכל השאר, להם הוא ראוי עבור סיפרו זה הנהדר.